

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд

на тема: „Професионализация на медицинската сестра за изграждане на взаимоотношения с пациента в условията на съвременното здравеопазване” .

на Станислава Павлова Пенева

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор „

Рецензент: доц Невяна Фесчиева, дм

Със заповед № Р-109-2/08.01..2014 г. на Ректора на МУ-Варна и на основание на протокол от заседание на Научно жури №1/02.2014 г. г.съм определена да представя рецензия за дисертационния труд на Станислава Павлова Пенева на тема „Професионализация на медицинската сестра за изграждане на взаимоотношения с пациента в условията на съвременното здравеопазване” по област на висше образование *7.Здравеопазване и спорт*, професионално направление *7.1.Медицина*, научна специалност *Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията*.

Кратки сведения за докторантката. Станислава Павлова е родена на 4 март 1976 г. във Варна. През 1978 г. завършва ОКС-специалност „Медицинска сестра”, през 2001 г. в Шуменски университет „Епископ К. Преславски” завършва специалност „Специална педагогика- логопедия” бакалавърска степен , а през 2003 г.-магистърска програма „Диагностика и корекция на комуникативните нарушения”. Професионалния си път Станислава Павлова започва като медицинска сестра в УМБАЛ „Св.Марина”-Варна (2000-2003). След успешен конкурс е асистент в Педагогически факултет на Шуменски университет, а от 2004 г.-асистент в катедра „Социална медицина”, при МУ-Варна, а след създаването на катедра „Здравни грижи” е старши и главен асистент в нея. Завършила е краткосрочни курсове по „Работа в мултикултурална среда” (2007), „Комуникативни умения и работа в екип”, „Законодателство в областта на здравеопазването и неговото практическо

прилагане”, „Модерни методи за управление на човешки ресурси” (2009), „Превенция на насилието над деца” (2009), обучение „Консултант по кърмене” (2010/2011), „Аутизъм” (2013) и др.

Общо описание на труда: дисертационният труд е представен в много добър вид, разработен върху 199 страници, съдържа пет глави: Литературен обзор-актуалност на проблема; Методика и организация на изследването; Резултати и обсъждане; Практически подходи за подобряване на взаимоотношенията между медицинската сестра и пациента; Изводи и препоръки. Илюстриран е с 69 фигури, 12 таблици и 5 приложения, включващи освен използваните четири вида анкетни карти още и разгърната учебна програма (одобрена от ФОЗ при МУ-Варна) по „Професионално общуване в сестринската практика”.

Оценка на актуалността на труда. Темата на дисертационния труд може да бъде определена като трайно актуална, защото не подлежи на съмнение, че освен с техническите си умения, медицинските сестри допринасят за лечебния успех в болницата и с взаимоотношенията, които изграждат с пациентите. Две противоположни тенденции в съвременните болници засилват актуалността на изследванията от този проблемен кръг. От една страна изобилието на технологични иновации замъглява човешкото общуване между медицински персонал и пациенти. От друга страна, професията на медицинската сестра днес се развива към много по-голяма автономност, професионално-етично нормиране, грижа за подобряване на физическото и психическо състояние на болния. Разкриването на професионални и други фактори, влияещи върху формиране на взаимоотношения с пациентите има важно теоретично и практическо значение.

Оценка на литературния обзор. Обзорът е базиран върху 146 заглавия, от които 88 на кирилица, 46- на латиница и 12 интернет източника, като 41 % от литературните източници са от последните 5 години, което свидетелства за съвременната осведоменост на дисертантката, наред с познаване на основополагащи трудове по темата. Структурата на литературния обзор съответства на концепцията на дисертацията, която авторката е разработила. За

база тя е избрала развитието на сестринската професия като придобиване на професионална идентичност, след което преминава към взаимодействието с пациентите, един параграф, сполучливо озаглавен „Сестринство, базирано на двуединството пациент-медицинска сестра”. В тази материя Станислава Павлова демонстрира задълбочено познаване на теоретичните ѝ аспекти-теории, подходи, модели..От там тя извежда необходимостта от общуване в процеса на приспособяване на пациента към болестта и към болничната среда. Анализирайки взаимодействието между пациента и медицинските специалисти, дисертантката представя едно теоретично изследване върху комплекса от факторите, въздействащи върху него (от страна на пациента, на здравния специалист, на работната среда), като специално внимание обръща на професионалната удовлетвореност на медицинската сестра. Литературният обзор като съдържание, логическа постройка и позовавания категорично показва познанията, възможностите и уменията на дисертантката да работи с научни източници, да ги анализира критично, да обобщава и да формулира изследователски цели.

Оценка на цел, задачи, методология. Целта, която докторантката поставя на своя труд е обоснована от задълбочения обзор, пречупен през съвременното състояние на сестринската професия, което дисертантката явно добре познава: *да се проучат отношенията и взаимодействието между медицинската сестра и пациента в процеса на оказване на здравни грижи с оглед подобряване ефективността на сестринската дейност и моделиране на терапевтичните им взаимоотношения.* За изпълнение на целта са поставени шест задачи, които обхващат проучване мнението на пациентите за отношението на медицинската сестра; анализ на моментите на контакт между сестра и болен; оценка на комуникативната компетентност на болничната сестра; проучване на най-значимите за пациента професионално-личностни характеристики и дейности от сестринската практика; проучване връзката между професионалната удовлетвореност на медицинската сестра и взаимоотношенията ѝ с пациента. Поставени са и две задачи с практико-приложен характер. Прецизно са разработени понятиен апарат, хипотези,

предмет, обект, инструментариум и организация на изследването. Адекватно на поставените задачи са определени и групите респонденти- медицински сестри- 440 от Многопрофилни болници за активно лечение, пациенти- 1054, хоспитализирани в същите МБАЛ, експерти-60, старши и главни медицински сестри. Този обхват, наред с богатият набор от методи, в т.ч. адекватно приложени статистически, гарантира надеждността на резултатите и доказва подготовката и възможностите на докторантката за изследователска работа.

Оценка на резултатите и приносите. Резултатите са представени съответно на поставените изследователски задачи. Характеристиката на респондентите- медицински сестри и пациенти е представена по видове болници. Неблагоприятни, но очаквани са данните за възрастовия състав на мед. сестри: средната им възраст е 42 г. в УМБАЛ, 45 г.- в Областна и 51 г.- в Общинска болница. Проученото отношение: медицинска сестра-пациент варира според броя хоспитализации (при повторните хоспитализации оценката на пациентите се повишава), според вида болница („безразличното отношение” е най-силно проявено в УМБАЛ и най-слабо-в общинските), според момента на контакт (най-добро при постъпване и с намаляваща оценка при обръщане по специален повод). Преобладаващата оценка на пациентите за отношението на медицинските сестри към тях е „строго професионално”. Интерес представляват *разминаванията* в оценките на медицински сестри и пациенти по различни въпроси на разглежданото взаимодействие. Сестрите дават предпочитания на техническите умения в професионалната си дейност, а пациентите- на общуването. Пациентите ценят особено много посещенията на медицинската сестра, извън контакта при манипулации, израз на внимание и интерес към състоянието им. По-малка, но налична е разликата в ранжиране на затрудненията в общуването. Установено е единодушие в двете групи респонденти по отношение на значимите личностни и професионални качества, които трябва да притежава медицинската сестра, но пациентите изказват мнение, че по време на болничния си престой, са срещнали в по-малка степен от желаната посочените значими качества. Списъкът на разминаванията може да бъде продължен, поради голямото богатство на резултати, но и така са

достатъчни аргументите, подкрепящи идеята, че взаимодействието „медицинска сестра-пациент“ може да се усъвършенства чрез познаване на очаквания, нагласи, мнения, практика. А дисертационният труд на Станислава Павлова доставя голяма по обем и значение информация в тази насока. Друг важен резултат от работата е установената пряка положителна връзка между професионалната удовлетвореност на медицинските сестри и оценката на пациентите за постигнатите взаимоотношения, при това на фона на повлияващите ги фактори.. Установените предиктори на неудовлетвореност и на удовлетвореност от работата на медицинските сестри могат да изиграят важна роля за насочване на управленските усилия в тази изключително перспективна област на мениджмента на човешките ресурси.

В главата „Практически подходи за подобряване на взаимоотношенията между медицинската сестра и пациента“ въз основа на съществуващия дисбаланс в ролите на двата субекта, дисертантката е разработила *Модел на професионално сестринско поведение при взаимодействие с пациент и критерии, които да поддържат терапевтичното взаимодействие.*

Моделът е разработен с вещина, в логическа последователност и е замислен, при покриване на критериите да се приема като стандарт за терапевтично взаимодействие. Експертите са се изказали положително за неговата приложимост. Установената необходимост от обучение на медицинските сестри за усъвършенстване на комуникативните умения е намерила израз в разработена учебна програма по избираема дисциплина „Професионално общуване в сестринската практика.”

Освен този практико-приложен завършек на дисертацията, който оценявам високо, Станислава Павлова е разработила обосновани, конкретно формулирани препоръки до БАПЗГ, Медицинските университети и болничните управления.

Трудът представлява задълбочено проучване на взаимоотношенията между медицинската сестра и пациента в три типа болнични заведения. Разкрити са зависимости и установени закономерности, които обогатяват познанията по проблема и могат успешно да бъдат използвани както в

практиката, така и като отправна точка за бъдещи изследвания. Изразявам съгласие с отбелязаните приноси.

Във връзка с дисертацията са направени пет пълнотекстови публикации в наши списания и едно участие в Национален форум с публикувано резюме

Критични бележки. Всички мои бележки, изказани на предходни обсъждания са взети предвид. Тъй като дисертационният труд представя твърде широка панорама от данни, които тепърва ще бъдат представяни, бих препоръчала внимателната им интерпретация в общия контекст.

Лични впечатления. Познавам докторантката още в началните ѝ стъпки на асистент, отговорна, етична, добросъвестна. Проявяваше изключителна научна любознателност и усет за свързване на изследователската работа с практиката. Този нейн стремеж намерих осъществен и в дисертационната работа.

Заклучение. Дисертационният труд „Професионализация на медицинската сестра за изграждане на взаимоотношения с пациента в условията на съвременното здравеопазване” е на актуална тема, с добра постановка на научното изследване, изпълнен прецизно, доставя нови знания, допринасящи за развитие за науката, образованието и практиката. Той покрива изискванията на Правилника на МУ –Варна за развитие на академичния състав. Всичко това ми дава пълно основание да дам своето силно положително становище и да предложа на членовете на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на **Станислава Павлова Пенева.**

Рецензент:

Доц. Невяна Фесчиева, д.м.